

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU ALACAKLARINDA KESİNLEŞME

*BECOMING FINAL OF THE RECEIVABLES OF
THE SOCIAL SECURITY INSTITUTION*

Akın ŞİMŞEK(*)

ÖZET

Sosyal Güvenlik Kurumunun sigorta primlerinin zamanında ödenmemesi veya bildirgelerin yasal sürede verilmemesinde ortaya çıkan prim ve gecikme cezası, gecikme faizi, idari para cezası gibi alacaklarının miktarının tespiti ile borcun muhatabına bildirilmesinde borcun kesinleşmesi önem arz etmektedir. Borç kesinleştikten sonra borca muhatap şirket, kurum gibi tüzel kişilikler nezdinde işverenler veya borca doğrudan muhatap kişilerin borcu ödemekten başka yapacakları bir husus kalmamaktadır. Bu nedenle Sosyal Güvenlik Kurumu alacakları kesinleşmeden varsa itiraz, şikayet veya dava yoluna başvurulmalıdır. Özellikle şirketlerin veya gerçek kişi mükelleflerin kamu ihalelerine katılmaları ve yüklenici olarak iş almalarında Sosyal Güvenlik Kurumuna borçlarının olmaması önemlidir.

Anahtar Kelimeler: İdari para cezası, uzlaşma, kesinleşme, itiraz, asgari işçilik

ABSTRACT

Becoming final is of great importance in the calculation of the receivables such as premiums, default charges and interest, administrative fines that occur due to late payment of premiums of the Social Security Institution and late submission of statements, and is also of importance in notification of the debt to its debtor. Once becoming final, there is no other choice for real and legal person debtors, but to pay off. Thus, appeals, complaints or litigations should be filed prior to the fact that receivables of the Social Security Institution become final. It is particularly significant for the companies and real

(*) Kamu Yönetimi Uzmanı, Rekabet Kurumu, İdari Koordinatör

person taxpayers not to owe any debts of the Social Security Institution while participating in a tender or undertaking a project as a subcontractor.

Key Words: Administrative fine, reconciliation, becoming final, appeal, minimum labour

1- GİRİŞ

Sosyal Güvenlik Kurumunun işverenler ile şahıslardan olan sigorta primi ve gecikme cezası, gecikme faizi, idari para cezası gibi alacaklarının hesabında ve ödenmesinde en önemli hususlardan birisi borcun Sosyal Güvenlik Kurumu lehine, borçluların ise aleyhine kesinleşmesidir. Borcun kesinleşmesi sonrasında borç miktarının ya defaten, ya da mevzuatına göre taksitle de olsa zamanında ödenmesi gerekmektedir. Borçlular zamanında defaten veya taksitle de olsa ödenmeyen borçları için gecikme faizi ve zammına muhatap olmaktadır.

Bu maktelede 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında kişilerin veya şirketlerin Sosyal Güvenlik Kurumuna olan sigorta primi, gecikme cezası, idari para cezası gibi borçlarının yasal süresinde ödenmemesinde hangi şartlarla kesinleşeceğinden bahsedilecektir.

2- SOSYAL GÜVENLİK KURUMU İLE UZLAŞMADA BERCUN KESİNLEŞMESİ

Sosyal Güvenlik Kurumu alacaklarında uzlaşma yolu ile borcun kesinleşmesine 5510 sayılı Kanunun “Asgari işçilik uygulaması ve uzlaşma” başlıklı 85’nci maddesinin dokuzuncu ve onuncu fıkralarında “Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurları tarafından devamlı mahiyetteki işyerlerinde yapılan asgari işçilik incelemesi sonucunda tespiti yapılan ve sigortalılara mal edilemeyen fark sigorta primine esas kazanç matrahı üzerinden gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte hesaplanacak sigorta primi ve buna bağlı uygulanacak idari para cezalarında, konuya ilişkin raporun Kurumun ilgili birimine gönderilmesinden önce işverenle uzlaşma yapılabilir. Uzlaşmaya varılması halinde, bu durum tutanakla tespit edilir. Uzlaşılan tutarlar kesin olup, uzlaşma konusu yapılan tutarlar hakkında işverence dava açılmaz ve hiçbir mercie şikâyet ve itirazda bulunulamaz. Uzlaşılan prim ve idari para cezaları, uzlaşma tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir ay içinde ödenir. İşveren, uzlaşılan idari para cezası tutarı için ayrıca peşin ödeme indiriminden yararlandırılmaz. Uzlaşılan tutarların, bu sürede tam olarak ödenmemesi halinde uzlaşma bozulur ve uzlaşılan tutarlar kazanılmış hak teşkil etmez. Uzlaşmanın temin edilememiş veya uzlaşma müzakeresinde uzlaşmaya varılamamış olması veya uzlaşmanın bozulması hallerinde işveren, bu konuya ilişkin daha sonra uzlaşma talep edemez.

Uzlaşma neticesinde indirim yapılması nedeniyle tahsil edilmemiş olan sigorta primlerinin daha sonra Kurum veya mahkeme kararıyla sigortalılara mal edilmesi halinde, daha önce eksik tahsil olunan sigorta primleri, sigortalının çalıştığı süre ve sigorta primine esas kazancı dikkate alınarak gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte tahsil olunur.” Denilmek suretiyle yer verilmiş olup anılan düzenleme kapsamında uzlaşma ile ilgili olarak, Sosyal Güvenlik Kurumu Müfettişleri tarafından devamlı mahiyetteki işyerlerinde yapılan asgari işçilik incelemesi sonucunda tespiti yapılan ve sigortalılara mal edilemeyen fark sigorta primine esas kazanç matrahı üzerinden gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte hesaplanacak sigorta primi ve buna bağlı uygulanacak idari para cezalarında, konuya ilişkin raporun Sosyal Güvenlik Kurumunun ilgili birimine gönderilmesinden önce işverenle uzlaşma yapılabilir.

Borç üzerinde Sosyal Güvenlik Kurumu yetkili ilgili ünitesi ile uzlaşmaya varılması halinde, bu durum tutanakla tespit edilerek taraflar arasında uzlaşılan tutarlar kesinleşmektedir. Uzlaşma konusu yapılan tutarlar hakkında işverence dava açılmamakta ve hiçbir mercie şikâyet ve itirazda bulunulamamaktadır. Uzlaşılan prim ve idari para cezaları, uzlaşma tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir ay içinde ödenmelidir. İşveren, uzlaşılan idari para cezası tutarı için ayrıca peşin ödeme indiriminden yararlandırılmamaktadır. Uzlaşılan tutarların, bu sürede tam olarak ödenmemesi halinde uzlaşma bozulmakta ve uzlaşılan tutarlar kazanılmış hak teşkil etmemektedir. Nihai olarak da borç yeniden hesaplanarak ödenmesi talep edilmektedir.

3-SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNUN ASGARI İŞÇİLİK İNCELEMESİ ALACAĞININ KESİNLEŞMESİ

Sosyal güvenlik sisteminde asgari işçilik incelemesi ile uygulamaya ilişkin usul ve esaslara 5510 sayılı Kanunun "Asgari işçilik uygulaması ve uzlaşma" başlıklı 85 nci maddesinin birinci fıkrasında *"İşverenin, işin emsaline, niteliğine, kapsam ve kapasitesine göre işin yürütümü açısından gerekli olan sigortalı sayısının, çalışma süresinin veya prime esas kazanç tutarının altında bildirimde bulunduğu tespit halinde, işin yürütümü açısından gerekli olan asgarî işçilik tutarı; yapılan işin niteliği, kullanılan teknoloji, işyerinin büyüklüğü, benzer işletmelerde çalıştırılan sigortalı sayısı, ilgili meslek veya kamu kuruluşlarının görüşü gibi unsurlar dikkate alınarak tespit edilir. Söz konusu tespitler, Kurumun denetim ve kontrole görevlendirilmiş memurları tarafından yapılır."* denilmek suretiyle yer verilmiş ve anılan düzenleme uyarınca işverenin, işin emsaline, niteliğine, kapsam ve kapasitesine göre işin yürütümü açısından gerekli olan sigortalı sayısının, çalışma süresinin veya prime esas kazanç tutarının altında bildirimde bulunduğu tespit halinde, işin yürütümü açısından gerekli olan asgari işçilik tutarı;

- Yapılan işin niteliği,
- Kullanılan teknoloji,
- İşyerinin büyüklüğü,
- Benzer işletmelerde çalıştırılan sigortalı sayısı,
- İlgili meslek veya kamu kuruluşlarının görüşü

gibi unsurlar dikkate alınarak Sosyal Güvenlik Kurumu Müfettişlerince tespit edilmektedir.

Kamu kurumları, döner sermayeli kuruluşlar kanunla kurulan kurum ve kuruluşlar ile bankalar tarafından ihale mevzuatına göre yaptırılan işlerden ve özel nitelikteki inşaat işlerinden dolayı bu işleri yapan işveren tarafından yeterli işçilik bildirilmiş olup olmadığı Sosyal Güvenlik Kurumunca araştırılmakta ve bu araştırma sonucunda yeterli işçiliğin bildirilmemiş olduğu anlaşılırsa, eksik bildirilen işçilik tutarı üzerinden hesaplanan prim tutarı gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte işverene tebliğ edilerek bu borcun bir ay içinde ödenmesi istenmektedir. İşverene tebliğ edilen prim ve gecikme cezası ve gecikme zammının ödendiği veya ödeneceğinin işveren tarafından yazılı olarak taahhüt edilmesi halinde bu borç kesinleşmektedir¹.

4- SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNA BİLDİRİLMİYEN ÇALIŞANLARA İLİŞKİN BORÇLARIN KESİNLEŞMESİ

İşverenleri tarafından kayıtdışı olarak kaçak çalıştırılan kişiler Sosyal Güvenlik Kurumunca tespit

¹ Şimşek Akın, "Şirket Ortağı Gerçek Kişinin Sosyal Güvenlik Borcu İhale Açısından Kesinleşmiş Borç Sayılır mı?", Vergi Raporu, Sayı 136, Ocak 2011

edilebilmektedir. Bu kapsamda beyan edilmediği Sosyal Güvenlik Kurumunun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurlarınca tespit edilen işverenler tarafından verilmesi gereken belgeler ile çalışanlara ait primlerin ödenmesine 5510 sayılı Kanunun “Prim belgeleri ve işyeri kayıtları” başlıklı 86’ncı maddesinde yer verilmiştir. Bu düzenlemeye göre Sosyal Güvenlik Kurumunun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurlarınca, fiilen yapılan denetimler sonucunda veya işyeri kayıtlarından yapılan tespitlerden ya da kamu idarelerinin denetim elemanlarınca kendi mevzuatı gereğince yapacakları soruşturma, denetim ve incelemeler neticesinde veya kamu kurum ve kuruluşları ile bankalar tarafından düzenlenen belge veya alınan bilgilerden çalıştığı anlaşılan sigortalılara ait olup, Sosyal Güvenlik Kurumuna verilmesi gereken belgelerin yapılan tebligata rağmen bir ay içinde verilmemesi veya noksan verilmesi halinde, bu belgeler Sosyal güvenlik Kurumunca re’sen düzenlenmekte ve muhteviyatı sigorta primleri tespit edilerek işverene tebliğ edilmektedir.

İşveren, bu düzenlemeye göre tebliğ edilen prim borcuna karşı tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde itiraz edebilmektedir. Sosyal Güvenlik Kurumuna itiraz, takibi durdurmakta, itirazın reddi halinde, işveren kararın tebliğ tarihinden itibaren bir ay içerisinde yetkili iş mahkemesine başvurabilmektedir. Yetkili mahkemeye başvurulması, prim borcunun takip ve tahsilini durdurmamaktadır. Bu durumda işveren tebliğ edilen borca bir ay içinde itiraz etmez ve dava da açmazsa borç kesinleşmektedir.

5- SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNCA UYGULANAN İDARİ PARA CEZALARINDA KESİNLEŞME

Aylık prim ve hizmet belgesinin zamanında verilmesi, işyerinin açıldığıının zamanında bildirilmemesi gibi nedenlerle yasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen işverenlere Sosyal Güvenlik Kurumunca idari para cezası uygulanmaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumunca verilecek idari para cezalarına ve bu para cezalarının kesinleşmesine 5510 sayılı Kanunun “Kurumca verilecek idarî para cezaları” başlıklı 102 nci maddesinde “*İdarî para cezaları ilgiliye tebliğ ile tahakkuk eder. Tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde Kuruma ya da Kurumun ilgili hesaplarına yatırılır veya aynı süre içinde Kuruma itiraz edilebilir. İtiraz takibi durdurur. Kurumca itirazı reddedilenler, kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde yetkili idare mahkemesine başvurabilirler. Bu süre içinde başvurunun yapılmamış olması halinde, idari para cezası kesinleşir.*” denilmek suretiyle yer verilmiştir.

Bu düzenlemeye göre sosyal güvenlik uygulamasında idarî para cezaları tebliğ ile tahakkuk etmekte, borç tutarı tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumunun ilgili banka hesaplarına yatırılmakta veya aynı süre içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna itiraz edilebilmektedir. Sosyal Güvenlik Kurumuna itiraz takibi durdurmaktadır. İtirazı reddedilenler, kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde yetkili idare mahkemesine başvurabilmekteler bu süre içinde başvurunun yapılmamış olması halinde, idari para cezası kesinleşmektedir. İdarî para cezalarının, Sosyal Güvenlik Kurumuna itiraz edilmeden veya yargı yoluna başvurulmadan önce tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde peşin ödenmesi halinde, bunun dörtte üçü tahsil edilmektedir. Peşin ödeme idari para cezasına karşı yargı yoluna başvurma hakkını etkilememekte ancak mahkemece Sosyal Güvenlik Kurumu lehine karar verilmesi halinde, daha önce tahsil edilmemiş olan dörttebirlik ceza tutarı gecikme faizi ile birlikte tahsil edilmektedir. Mahkemeye başvurulması idari para cezasının takip ve tahsilini durdurmamakta, tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde ödenmeyen idari para cezaları hesaplanacak gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte tahsil edilmektedir.

6- SONUÇ

Sosyal Güvenlik Kurumuna olan borçların uzlaşma ile anlaşılması sonrasında uzlaşılan tutarların yasal süresinde tam olarak ödenmemesi halinde uzlaşmanın bozulacağı unutulmamalıdır. Bu nedenle de uzlaşılan tutarın bir anlamı kalmamaktadır. Bu kapsamda uzlaşma sonrasında uzlaşma şartlarına uygun olarak borcun ödenmesi uzlaşmanın geçerliliğinin temel şartı olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzlaşılan tutarın zamanında ödenmemesinde uzlaşma şartlarına uyulmadığı kabul edildiğinden işverenin borcu tekrar uzlaşma öncesi ilk haline dönmektedir.

Ayrıca idari para cezalarının, Sosyal Güvenlik Kurumuna itiraz edilmeden veya yargı yoluna başvurulmadan önce tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde peşin ödenmesi halinde, borcun dörtte biri silinmekte ve dörtte üçü ödenmektedir. Bu borçlulara sağlanan büyük bir avantajdır. Bu durumda işverenlerce dikkat edilecek husus da peşin ödemenin idari para cezasına karşı yargı yoluna başvurma hakkını etkilemediği de dikkate alınarak mahkeme tarafından da Sosyal Güvenlik Kurumu lehine karar verilmesi halinde, Sosyal Güvenlik Kurumuna ödenmemiş olan dörtte bir ceza tutarı da Sosyal Güvenlik Kurumunca tahsil edilmektedir.

KAYNAKÇA

- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
- Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği
- www.sgk.gov.tr
- www.mevzuat.gov.tr
- www.resmigazete.gov.tr
- Şimşek Akın, "Şirket Ortağı Gerçek Kişinin Sosyal Güvenlik Borcu İhale Açısından Kesinleşmiş Borç Sayılır mı?", Vergi Raporu, Sayı 136, Ocak 2011

